



[svart på vitt om eu]

Istället för EU – Fördjupat nordiskt samarbete

Innehåll

Förord

Lars Jirven

4

Ge Norden en chans! Reflektioner kring EU-medlemskapet och utökat nordiskt samarbete.

Jörgen Bengtson, samhällsdebattör och författare till skriften "Ge Norden en chans", Sverige

5

Möjligheterna kring nordiskt samarbete och ett nordiskt statsförbund

Lave Broch, styrelseledamot Folkebevaegelsen mod EU, Danmark

16

EU och ett framtida nordiskt samarbete

Per Hernmar, ordf. Folkrörelsen Nej till EU, Sverige

24

Nej till EU:s skriftserie nr 1 2021

Första upplagan, september 2021

Redaktör: Lars Jirven

Omslagsbild: S. Solberg J., Svenskbygderna (talk)

[bild används enligt villkoren i GNU Free Documentation License, version 1.2 eller någon senare version som publiceras av Free Software Foundation

Licensierad under: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.en>
(Bilden är förändrad; beskuren, svart-vit och inverterad)]

Grafisk form: Kerstin Nordqvist

Tryck: DanagårdLiTHO AB, Göteborg 2021

- Bilaga till Kritiska EU-fakta

Förord

Göteborg, september 2021

I september 2020 hölls Nordiska Folkrikdagen på Nordiska Folkhögskolan i Kungälv. Åtta talare belyste frågan om Norden som alternativ till EU ur olika synvinklar. De flesta av dessa finns på *www.fritnorden.dk* och *www.nejtill.eu.se*. Vi publicerar här tre inlägg som belyser olika möjliga samarbetsformer för det nordiska samarbete. Initiativtagare till Folkrikdagen var Föreningarna Fritt Norden i Danmark, Norge och Sverige, i samarbete med Folkebevaegelsen mod EU, Danmark, Nei til EU, Norge och Folkrörelsen Nej till EU Sverige, samt föreningen Ygrdasil, Finland. Vi hoppas att detta nummer av Svart på Vitt om EU ska bidra till fortsatt debatt och dialog om olika möjliga alternativ till EU-medlemskapet.

Lars Jirven

Ge Norden en chans!

Föredrag på Nordisk folkrikdag 2020, Kungälv, lördag 12 september 2020

Coronapandemin skapar nya gränshinder

Nordens stater har aldrig i modern tid haft stängda gränder mot varandra. Coronapandemin har i ett slag rivit den unika nordiska passfriheten, som är mycket av symbolen för Nordens unikum: fem självständiga stater och tre självstyrande områden i ett unikt nära samarbete, utan någon motsvarighet i resten av världen.

Ett sätt att illustrera stängda gränser i Norden är att titta på villkoren för att passera mellan länderna. Svenska Yle rapporterade denna vecka, vecka 37, ”Konstaterade coronafall per 100 000 invånare i Norden och Estland de senaste 14 dagarna”, siffrorna gäller den 8 september 2020: Alla nordiska stater har gränskontroller mot övriga Norden. Alla nordiska stater utom Sverige har rätten att fritt passera gränsen kopplad till konstaterade antal coronafall per 100 000 invånare. En enkät som nordiska Gränshinderrådet publicerade i veckan (7 september 2020) visar att coronapandemin gjort att vi fått 34 nya gränshinder för fri rörlighet i Norden. Över 80 procent av de svarande – som representerar 70 000 personer som dagligen arbetspendlar över någon nordisk gräns – säger att dessa nya gränshinder skapar problem.

Vi är så långt ifrån en nordisk passunion från 1 maj 1958 som vi kan komma. Wikipedia (9 september 2020, sv.wikipedia.org/wiki/Nordiska_passunionen) beskriver passunionen väl:

”Den nordiska passunionen är ett mellanstatligt gränskontrollsamarbete mellan de nordiska staterna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, inklusive de autonoma områdena Färöarna och Åland. [...] Samarbetet består av två delar, den ena rör nordiska medborgares rätt att röra sig fritt inom Norden utan pass, annan typ av resehandling eller uppehållstillstånd, den andra rör avskaffandet av gränskontrollerna vid de inre gränserna mellan de nordiska staterna. Dock kan tullkontroller och tillfälliga gränskontroller förekomma.” [...]

”Stora delar av den nordiska passunionens bestämmelser är i praktiken ersatta av Schengensamarbetet [...] Dock ger den nordiska passunionen mer långtgående rättigheter till nordiska medborgare än vad Schengenregelverket ger unionsmedborgare. Till exempel måste unionsmedborgare som reser inom Schengenområdet [...] inneha en giltig resehandling som styrker medborgarskapet (pass eller nationellt identitetskort), medan nordiska medborgare endast behöver inneha en giltig legitimationshandling. [...] Enligt de nordiska överenskommelserna behöver nordiska medborgare inte inneha giltig resehandling eller legitimationshandling vid resa till en annan nordisk stat om de egna medborgarna i den staten inte behöver det.”

I princip ska det vara samma rörelsefrihet inom Norden som inom ett nordiskt land. Här kan dock reseföretag ställa krav på id-kontroll och annat, som i praktiken begränsar den fria rörligheten, vid incheckning på flyg samt vissa tåg- och färjeförbindelser.

EU på väg bli förbundsstat

När vi pratat om Norden kommer vi utsökt in på den Europeiska unionen, EU. Observera jag säger vad EU är, en ”union”, inget annat. EU är inte en fullgången statsbildning som USA. Men i coronapandemins och dessförinnan eurokrisens kölvatten tar EU jättekiv mot en finanspolitisk union och därmed statsbildning.

EU fortsätter därmed sin utstakade väg mot EU-staten, från Romfördraget 1957, via Europeiska enhetsakten 1987, Maastrichtfördraget – fördraget om Europeiska Unionen 1993, EMU och euron 2002, Lissabonfördraget 2009 och nu EU:s krispaket 2020.

Det EU som Sverige, Finland, Norge och Åland tog ställning till i folkomröstningar 1994 var ett helt annat EU än det vi har i dag.

Då, liksom nu, finns Norden med i debatten som ett alternativ, eller del av ett alternativ, till EU-staten.

Då, liksom nu, är världen större än EU.

Då, liksom nu, är Norden mycket närmare de enskilda nordiska länderna än EU.

Ett mycket starkt medel för att uppnå en sammanhållen stat är en gemensam valuta. Det visar utvecklingen i USA och Tyskland. Båda började sin statsutveckling utan gemensam valuta och blev fullbordade stater först när den gemensamma valutan var införd.

- I USA tog det hela 146 år att fullborda valutaunionen, från kongressens ensamrätt 1789 att prägla mynt – men inte sedlar – via centralbankssystem, Federal Reserve System, som blev fullt utbyggt först 1935.
- I Tyskland tog det 41 år att fullborda valutaunionen, från tullunion, Zollverein, 1834, via standardiserade mynt mellan delstaterna och fasta kurser mellan thalern, sydtyska gulden och österrikiska gulden 1857 till en enhetlig valuta, mark, 1875.
- I EU tog det bara 12 år att fullborda valutaunionen, från EMU etapp ett 1990 till euron som valuta 2002.

Med en gemensam valuta följer oundvikligen en gemensam finanspolitik och därmed statsbildning – eller krasch för valutan. Det lär oss historien. Det finns inget bestående mellanting, som EU varit sedan eurons införande.

EU har statens byggstenar

EU har de flesta strukturella byggstenar som en stat har:

- Konsoliderade fördrag som tillsammans formar en författning.
- Yttre gräns, förbud mot gränskontroller inom EU och gemensamma utåt för Schengenländerna – även om gränskontroller tillfälligt kommit tillbaka under flyktingvågen 2015 och coronapandemin 2020.
- Parlament med två kamrar i form av Ministerrådet och EU-parlamentet.
- Regering i form av EU-kommissionen.
- Stark beslutsmyndighet. Ministerrådet fattar majoritetsbeslut i de flesta frågor; minimal nationell vetorätt.
- Regeringschef, ordförande för EU-kommissionen, med stark ställning, ”EU-kommissionens ordförande”.

- President, ordförande i Europeiska rådet, ”Europeiska rådets president”.
- Utrikesminister till gagnet om än inte till namnet, ”EU:s utrikesrepresentant”.
- Högsta domstol, EU-domstolen, stor överprövning av nationell rätt samt uttolkning av EU-rätten.
- Polis, federal polis som är i sin linda.
- Militär, som är i sin linda men under uppbyggnad.
- Centralbank med enhetsvalutan euro, samlad penning- och räntepolitik.
- Gemensam finanspolitik för euroområdet, som följer på havererad stabilitets- och tillväxtpakt och accelererar med coronapandemins krispaket.

EU har de flesta symboliska byggstenar som en stat ha:

- **Nationaldag:** Schumandagen den 9 maj.
- **Nationsflagga:** Tolv gula femuddade stjärnor på blå botten, som från början är Europarådets flagga.
- **Nationalhymn:** Preludiet till fjärde satsen av Beethovens nionde symfoni.
- **Valspråk:** ”Förenade i mångfald”.
- **Valutan:** Euron.

Nordiska samarbetet har gått i stå

Det nordiska samarbetet har gått i stå sedan Sverige och Finland blev EU-medlemmar 1995. Nu är det närmast finsk jenka – två sparkar framåt, ett hopp tillbaka och tre hopp framåt. Det går alltså framåt, men har också bakslag.

Tittar vi bakåt i det nordiska samarbetet, ser vi att det är kantat av spektakulära misslyckanden:

- **1949** blev det inget skandinaviskt försvarsförbund.
- **1959** blev det ingen nordisk tullunion.

- **1970** blev det ingen ekonomisk-politisk gemenskap Nordek.
- **1973–1995** blev det ingen nordisk samling, vare sig utanför eller i EU, utan tre av fem nordiska stater blev EG-EU-medlemmar.

Trots dessa och andra misslyckanden växte samarbetet i Norden till världens mest framgångsrika samarbete så länge bara ett land, Danmark, var EG-medlem och EG accepterade Norden-samarbetet.

1994 stod Norden inför ett vägval. Sverige, Finland och Åland slog följe med Danmark i EU. Därmed såg många det nordiska samarbetets öde som beseglat. Bilden är dock inte så hopplös som den kan te sig. För vad som hänt genom tillkomsten av euron, är att vi åter har en situation där fyra av Nordens fem stater står utanför den fulla EU-integrationen. Vi har sedan 2002 en situation som påminner om den vi hade 1973–1994, då ett land, Danmark, var en del av EG-systemet och övriga stod utanför. Nu har Finland motsvarande roll.

EU genomlider nu åter en av sina många kriser i historien. I det här perspektivet finns det skäl att åter påminna om Norden och peka på ett fördjupat samarbete i Norden som alternativ för Norden istället för ett fördjupat unionsbygge i EU.

Den svenska debatten om Norden och EU fick nytt bränsle i Sverige genom framför allt samhällsdebattören Gunnar Wetterbergs förslag om Förbundsstaten Norden. Han är EU-anhängare och avfärdade mitt förslag till nordiskt statsförbund i skriften ”Ge Norden en chans!”, utgiven 1993 mellan de två danska folkomröstningarna om Maastrichtavtalet, när vi möttes i en debatt inför den svenska EU-folkomröstningen. Nu har han tagit upp mina tankar i skriften Förbundsstaten Norden, även om han talar om förbundsstat och union och jag om statsförbund eller konfederation. Men han visar, liksom studien Norden en global vinnarregion (2006), att det finns intressanta Nordentankar inom den politiska eliten och bland EU-anhängare. Det ska vi ta vara på i debatten och följa upp i praktisk politik.

Men Norden har ett ”demos” som EU saknar

Det är nödvändigt att peka på att det ”demos” – folk eller nationsbildande kitt – som Europeiska unionen saknar, det har Norden. I Norden har

vi mycket som förenar. Det är därför vi kan prata om ett förenat Norden utan att det blir orealistiskt.

Vi har i Norden visat att vi med stor framgång kan knyta samman en grupp länder i ett nära samarbete och bygga en bestående gemenskap. Norden är – till skillnad från EU – en naturlig enhet. Vår nordiska identitet summerar jag i 15 punkter:

1. **Geografi.** Insulärt läge i Europas periferi med stora avstånd och kärvt klimat.
2. **Historia.** Gemensam historia, även som en stat, Kalmarunionen.
3. **Fred.** Fred mellan länderna sedan 1814 trots ett årtusende av krig mellan länderna dessförinnan.
4. **Kultur:** Delar kultur och en i huvudsak sekulariserad luthersk religion.
5. **Värderingar.** Nordbor tänker ungefär lika, har samma livsstil, samma förhållningssätt till viktiga mänskliga och samhällliga frågor, känner naturlig samhörighet.
6. **Rättstradition.** Lagar och rättstillämpning är i stort lika.
7. **Språk.** 22 av 25 miljoner nordbor talar ett skandinaviskt språk – svenska, danska eller norska – och kan därmed förstå varandra.
8. **Folk.** Norden utgör en folklig enhet, som historiskt är relativt etniskt homogent, men samtidigt under århundraden har varit öppen för invandring och impulser utifrån, vilka berikat länderna.
9. **Natur.** Kärlek till naturen.
10. **Ekonomi.** Hemmamarknad för växande antal företag och produkter; en femtedel av handeln sker mellan de nordiska länderna; ekonomierna har flätats samman och kompletterar varandra allt mer.
11. **Demokrati:** Lokalt självstyre, bred offentlig debatt, remissförfarande, offentlighetsprincip, högt valdeltagande (dock inte i EU-parlamentsval), folkrörelser, folkbildning och deltagardemokrati.
12. **Småstatskaraktär.** Identiteten är den hos en liten nation och stat, utan kolonialt arv och stormaktsroll.

13. **Öppenhet.** Politisk och ekonomiskt öppen mot världen, som ger global medvetenhet och närvaro.

14. **Samhällsmodell.** Skattefinansierad, generell välfärd på hög nivå, bra utbildning åt alla, stark jämlikhets- och jämställdhetstradition, regional utjämning, starkt minoritetsskydd, aktiv arbetsmarknadspolitik, kollektivavtal, höga miljökrav och omfattande mellanstatligt samarbete i Norden.

15. **Omvärldsbild:** Norden är i omvärldens ögon en enhet, som dessutom ofta är ett föredöme för andra och hamnar i topp i massor av internationella sammanställningar och mätningar.

Samla Norden utanför EU

Vi tar bäst vara på det nordiska samarbetet och våra respektive nationella intressen utanför Europeiska unionen och – så länge det inte är möjligt – utanför EMU och ”kärn-EU”. Fördjupat nordiskt samarbete har bättre förutsättningar att bli långsiktigt framgångsrikt än fördjupat europeiskt samarbete. Finns det stöd för en sådan hållning?

Makteliten i de nordiska EU-ländernas regeringar och riksdagar är ointresserade av ett fördjupat Nordensamarbete. Folket har däremot en annan uppfattning. Det visar flera opinionsmätningar vi haft på området. Responsen på Gunnar Wetterbergs bok bekräftar också detta. I en DN-artikel 25 oktober 2011 skriver han om förslaget att bilda en nordisk förbundsstat: ”Gensvaret var över all förväntan. I ett par oberoende opinionsundersökningar svarade drygt 40 procent att de var mycket eller ganska positiva, utan större skillnader mellan åldrar och länder.”

Den mest omfattande undersökningen i modern tid om nordiskt samarbete står Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet för. De frågade år 2017 över 3 000 personer från alla de åtta nordiska länderna om hur det ser på nordiskt samarbete. Svaren går att summera i fyra mycket glädjande meningar.

- Det nordiska samarbetet har brett folkligt stöd. Över 90 procent säger att det är viktigt eller mycket viktigt med ett nordiskt samarbete, varav nästan 60 procent anger det som ”mycket viktigt”.

- Folket vill ha mer nordiskt samarbete. Två tredjedelar vill ha ännu mer nordiskt samarbete. I alla länder är det en majoritet som önskar mer samarbete.
- Internationaliseringen har gjort Nordensamarbetet ännu viktigare. Två tredjedelar anser att de senaste årens internationella utveckling har gjort att ett nordiskt samarbete känns ännu viktigare i dag.
- Stödet för nordiskt samarbete har ökat. Fler är positiva till det nordiska samarbetet än tidigare, till exempel i jämförelse med en liknande undersökning 2006. Särskilt markant är förändringen i Sverige.

Vi har än färskare opinionsmätningar, som bekräftar samlingen i Norden och inte i EU. I valet mellan fortsatt svenskt EU-medlemskap och ett utökat nordiskt samarbete skulle fler välja nordiskt samarbete, visar en opinionsundersökning från Sentio från maj 2019: 43,6 procent föredrar ett nordiskt samarbete istället för att vara kvar i EU, som 36,8 procent ville. En liknande undersökning gjordes i Danmark i april 2019 med samma resultat: majoriteten av danskarna skulle föredra ett nordiskt samarbete framför EU.

Nordens medborgare föredrar ett fördjupat nordiskt samarbete framför ett fördjupat EU-samarbete. Därför är arbetet för ett breddat och fördjupat nordiskt samarbete så viktigt!

Om vi fortsätter stå utanför Unionen inre kärna med valutaunion, finanspolitisk union och fördjupat samarbete på andra områden, kan vi göra Norden till en stark kraft i Europa och världen utanför EU. Vi har förlorat tid och kraft i samarbetet, men ”än är Norden ej förlorat”, för att alludera på det berömda uttrycket ”Än är Polen ej förlorat”, som uttryck för att ”än finns det hopp”.

Nordens länder har utvecklat ett unikt samarbete. Det fick sin formella form i Nordiska rådet 1952 och senare i Nordiska ministerrådet och i mängder av specialorgan. Men det nordiska samarbetet omfattar mycket mer än de officiella organen. Det omfattar också Föreningen Norden, vänortsverksamhet, föreningsutbyte, näringslivskontakter, kommun-kontakter, myndighetskontakter, släktband, studier, semesterresor och annat som för de nordiska folken och länderna närmare varandra. Detta ger det nordiska samarbetet en förankring och omfattning – en folklig

styrka – som inte finns i EU-samarbetet.

Det nordiska samarbetet är därtill befriat från EU:s feodala och koloniala arv, som ger EU problem i relationen till omvärlden.

Unik nordisk arbetsmodell

Den nordiska arbetsmodellen bygger på ett samarbete som är:

- mellanstatligt
- frivilligt
- decentraliserat
- byråkratiskt
- individinriktat
- framvuxet underifrån.

EU-modellen är raka motsatsen: överstatlig istället för mellanstatlig, tvingande istället för frivillig, toppstyrd istället för decentraliserad, byråkratisk istället för byråkratisk, ekonomiskt inriktad istället för individinriktad och framvuxen ovanifrån istället för underifrån.

Kontrasterna är slående, skillnaderna stora.

Den nordiska arbetsmodellen har, trots sina brister, fungerat bra och gett bestående resultat. Det nordiska samarbetet har gett nordbor passfrihet – även om det för tillfället är satt på undantag, liksom det är inom EU – lika sociala rättigheter, gemensam arbetsmarknad, gemensam studiemarknad, examensgiltighet, kommunal rösträtt, omfattande harmonisering av lagar, ekonomisk integration, gemensamt agerande internationellt, gemensamma standarder, flera tiotal gemensamma nordiska institutioner – från folkhögskolor och forskningscentra till investeringsbank och informationskontor – och ett praktiskt samarbete inom de flesta samhällsområden, från isbrytning och elutbyte till statistikproduktion och biståndsarbete.

Det nordiska samarbetet är vardagsnära och framgångsrikt. Vi har rivit gränser i Norden utan att resa nya murar mot omvärlden – undantaget under flyktingkrisen och coronapandemin. Fram till 1994 hade det nordiska samarbetet nått lika långt eller längre än EG/EU-samarbetet.

Våga vara visionär

Vi måste våga vara visionärer och se en framtid där Nordens länder och folk tar av sig EU:s tvångströja. Jag tror på ett fördjupat nordiskt samarbete istället för ett fördjupat europeiskt samarbete.

Min vision är:

- Nära samarbete med EU, där Norden samarbetar med EU som självständiga stater eller statsförbund inom ramen för frihandels- och samarbetsavtal med EU av schweizisk modell, EES-avtal eller avtal som kan komma fram i förhandlingarna mellan EU och Storbritannien.
- Breddat och fördjupat samarbete i Norden inom ramen för ett statsförbund, en konfederation – inte en förbundsstat eller union – med en gemensam inre marknad och noga definierade samarbetsområden, där gemensam valuta kan vara aktuell, vilket jag ser positivt på.
- Öppna gränser mot omvärlden.

Ett breddat och fördjupat samarbete i Norden är omöjligt i EU, eftersom EU bygger på konformitet. Unionen accepterar inte att en grupp EU-länder agerar på egen hand i EU-systemet och mot tredje part, utom möjligen om de går före i EU-integrationen för att dra med sig andra länder. Det är alltså helt orealistiskt att räkna med en nordisk samling i EU.

Det är inte heller realistiskt att i närtid räkna med en nordisk samling utanför EU inom ramen för ett fördjupat Nordensamarbete. Men mycket kan hända, nu när EU är i kris och EU-motståndet växer i Europa, som förändrar spelplanen och därmed förutsättningarna. De senaste årtiondena har globalisering i kombination med nyliberalism gjort individer och näringsliv i det närmaste gränslösa. Men skatte- och välfärdspolitik formas fortfarande inom ramarna för nationalstaterna, som dock har tappat i inflytande, även om coronapandemin har gett dem en renässans. Denna obalans utgör en grogrund för olika typer av politisk extremism. Fungerande och realistiska statsöverskridande modeller i Norden för skatte- och välfärdspolitik kan motverka den växande samhällspolariseringen.

De grundläggande likheterna mellan de nordiska länderna ger Norden möjligheter till framgångsrik politisk, ekonomisk och folklig integration i motsats till förhållandena i EU. Förutom avskaffandet av gränshinder för medborgare och näringsliv, kunde ett förenat Norden också ha gemensam skatte- och välfärdspolitik. Ett förenat Norden har alla förutsättningar att kunna bli en stabil gemenskap, långt mer framgångsrikt än EU. Ett förenat Norden, byggt underifrån, har goda chanser att lyckas!

Det är åter dags att ännu en gång rikta en maning till regeringar, riksdagar, Nordiska rådet och inte minst våra nordiska medborgare: Ge Norden en chans!

Jörgen Bengtson

Ett nordiskt statsförbund är ett hållbart alternativ till EU

Om danskar, finländare och svenskar får frågan om de vill ut ur EU är det risk att de inte vågar säga ja till att lämna EU. Men om man ställer frågan om de vill välja ett nordiskt förbund i stället för EU-medlemskap, visar många representativa opinionsmätningar att en majoritet av danskarna, finländarna och svenskarna skulle välja Norden i stället för EU-medlemskap. Vi EU-motståndare har mycket bättre chanser att vinna om vi vågar vara konkreta om ett nordiskt alternativ till EU.

Vad är Norden?

Jag anser att det är viktigt att vi slår fast att Norden är de fem nordiska staterna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, inklusive Danmarks två självstyrande områden Färöarna och Grönland och Finlands självstyrande Åland; det vill säga de länder och områden som är med i Nordiska Rådet. Om vi försöker att göra Norden ännu större så tunnar vi också ut begreppet Norden. Därför är det viktigt för oss att vi från början är överens om vad som utgör Norden. Men det är självklart att det finns länder och områden som Norden bör ha en nära relation till till exempel Baltikum, Sydschleswig och ryska delen av Karelen.

Varför Norden?

För mig har det alltid varit viktigt att Norden inte ska vara sig själv nog och att vi ska ha ett nordiskt samarbete för att vi både vill något bättre i Norden och något bättre för världen.

De nordiska folken delar många traditionella värderingar om demokrati, jämställdhet, välfärd, miljö, arbetsmarknad, mänskliga rättigheter och fred. Under de senaste 20 åren har det hänt saker som skadat de nordiska värderingarna till exempel Danmarks deltagande i Irak-kriget. Det bryter med traditionella nordiska värderingar. De traditionella värderingarna var till exempel att de nordiska länderna kämpade för fred och mänskliga rättigheter. Norden gick emot Apartheid innan stormakterna gick emot Apartheid. Det gjorde man med så stor succé att när Nelson Mandela reste på sin sista presidentresa så gick den inte till Berlin, Lon-

don och Paris. Mandela reste istället till de nordiska ländernas huvudstäder för att tacka Nordens folk för kampen mot apartheid. Stormakterna tänkte på pengar och makt medan de nordiska länderna tänkte på vad som var riktigt och fel.

Vi har byggt mycket starka länder genom att skapa en arbetsmarknadsmodell och ett välfärdssamhälle som gör medborgarna starkare. De nordiska medborgarna har ett starkare demokratiskt medvetande än vad som ses i många andra länder.

Vi kan bättre försvara den nordiska samhällsmodellen och de nordiska värderingarna om vi står tillsammans.

På säkerhetsområdet kan vi hjälpa varandra. Jag är medveten om att tre av de nordiska länderna är medlemmar i Nato medan två av länderna inte är det, men även om det finns en splittring i förhållandet till Nato och neutralitet så kan vi ge varandra garantier om att hjälpa varandra i kristider.

Min vision är också att vi kan arbeta för en bättre global utveckling; det gäller också på klimatområdet och på fredsområdet. Det är intressant att de nordiska länderna har valt att säga att man ska prata med en gemensam röst när det gäller klimatet på ett stort FN-möte.

Jag är glad för att den nordiska rösten hörs och vi bör pressa på för att Norden kan spela en gemensam roll.

Det finns dessutom många likheter mellan de nordiska länderna.

Jörgen Bengtsson berättade om de många områdena där man kan se likheter mellan de nordiska folken och dessa likheter gör det lättare för Norden att agera gemensamt med folkligt stöd än vad som är möjligt i EU.

Vad är ett statsförbund?

Många tror att ett statsförbund är det samma som en centraliserad union eller en förbundsstat. Men det är det inte. Ett statsförbund är varken en centraliserad union eller förbundsstat. Vi ska inte vara en dålig kopia av EU. Vi ska bygga ett samarbete nerifrån med folkligt stöd.

I ett statsförbund kan varje nordiskt land lämna delar av samarbetet.

Det är viktigt att man har den möjligheten, så att man kan gå in i samarbetet men också gå ur det eller delar av samarbetet. Ett problem med EU är att man bara kan gå en väg och att det blir mer och mer union.

En konfederation är ett statsförbund. Schweiz är en konfederation och startade som ett statsförbund där det var oberoende stater som gick samman i ett förbund. Ett statsförbund är sammansatt av självständiga stater, länder som har sin egen grundlag och som har sitt eget parlament. Och det betyder att statsförbundets grundlag är underställt de nationella. Om vi går samman i ett statsförbund så kommer till exempel Danmarks och Sveriges grundlagar att stå över statsförbundets grundlag. Samtidigt är det fem självständiga stater som samarbetar inom en lång rad områden och sett från omvärlden framstår Norden mer som en samlad enhet. Det är en modell som gör att man kan både decentralisera och ha demokrati innanför modellen.

Jag föreställer mig inte heller att man ska ha en kommission som kan komma med lagförslag. I stället bör de nationella parlamenten kunna komma med förslag till nya lagar.

Ett nordiskt statsförbund kan samarbeta inom en lång rad områden. Välfärdsområdet och arbetsmarknadsområdet kan vara grundstenar i det nordiska samarbetet. Vi har en helt unik välfärdsmodell. För Danmarks del går många av tankarna bakom välfärden tillbaka till kriget 1864 när Danmark förlorade landområden med en tredjedel av befolkningen. Då fick man tänka på de resurser man hade kvar och att alla invånare har stor betydelse.

De nordiska länderna är starkare än många av de andra europeiska länderna. När vi ser på Tyskland som uppfattas som loket i europeisk ekonomi så kan en vuxen tysk man tjäna 10 euro i timmen och det är mindre än vad en ung dansk tjänar när han/hon arbetar hos McDonalds - för många tyskar lever idag som "working poor".

Det är problematiskt att bygga ett samhälle på att man har en befolkningsgrupp som man håller nere ekonomiskt. De nordiska länderna har däremot tänkt att vi är likvärdiga oavsett var vi kommer ifrån. Detta är en mycket viktig nordisk värdering. Det gäller även vår arbetsmarknads-

modell där fackföreningar och arbetsgivare förhandlar om löner. Det har man svårt att förstå i andra länder i Europa. Man anser att det är bättre att ett parlament sätter minimilöner till exempel 10 euro som minimilön.

De nordiska regionerna och kommunerna skulle kunna ha en gemensam inköpscentral för att uppnå skalfördelar vid inköp. Detta för att kunna köpa nordiska varor så att vi gynnar nordiska producenter i högre grad, till exempel gemensamma inköp till sjukhus som respiratorer.

En nordisk försvarsgaranti vore fördelaktigt för alla de nordiska länderna att ha.

Försvar bör inte bara ses som militärt försvar.

Försvar bör också inkludera ekonomi, folkhälsa och miljö. Så när vi får en katastrof så finns vi där för att hjälpa varandra. Om Islands ekonomi till exempel kommer i gungning igen så ska de nordiska länderna stå där och erbjuda sin hjälp

Tillsammans är vi ju världens 13:e största ekonomi. Vi tänker ofta på oss själva som små stater och att det är bäst att följa med strömmen och låta stora länder som Tyskland och Frankrike bestämma i Europa och att amerikanerna kan bestämma i världen. Men Norden är faktiskt så stora att vi skulle kunna spela en roll på den internationella arenan som vi till exempel gjorde när det fanns apartheid i Sydafrika. Om Norden samlar sig i ett statsförbund så kunde vi ansöka om medlemskap i G20.

Den nordiska fackföreningsrörelsen föreslog detta i en rapport redan för några år sedan. Vi får vara med när de stora staterna talar om hur den ekonomiska utvecklingen skall vara i världen och då kan vi bättre försvara vår arbetsmarknads- och välfärdsmodell. Vi kan också föra fram vad som är våra uppfattningar om hur världens ekonomiska och politiska utveckling ska gestalta sig.

Exemplets makt

Genom att försvara vår nordiska modell kan vi stå upp som ett positivt exempel. Genom ett nordiskt statsförbund kan vi försvara den nordiska modellen och stärka den som ett exempel för andra länder och folk.

De nordiska länderna har också stöttat varandra i FN – vid val till FN:s säkerhetsråd. Detta bör vi fortsatt göra.

Norsk utrikespolitik

Norge är helt unikt på fredsområdet. Många i Sverige känner inte till vad Norge gör på fredsområdet. Norges utrikesdepartement har en hel avdelning där man avsätter resurser till fredsmäklning. Listan på länder där Norge gått in för fredsmäklning är lång. I Venezuela där det finns en opposition som bekämpar regeringsmakten, där väljer USA och EU att alliera sig med oppositionen, som en storebror som menar att man vet bäst vem som ska bestämma. Norge däremot försöker att få de två parterna att tala med varandra och Norge vill gärna medla mellan parterna.

Ett annat exempel på Norges internationella insatser är Sri Lanka där Norge medverkade till samtal mellan regeringen och det väpnade motståndet från de Tamilska Tigrarna. Alla de nordiska staterna sände polis och militär till Sri Lanka för att backa upp om fredsprocessen. Men USA bestämde sig för att terrorist-stämpla de Tamilska Tigrarna. EU som oftast följer USA beslöt sig också för att terroriststämpla de Tamilska Tigrarna.

Norska regeringen protesterade kraftigt innan beslutet och hävdade att om man terroriststämplar en av parterna så har man ingen fredsprocess. Och också fredsforskare hävdade att man genom terroriststämpling skulle förstöra hela fredsprocessen. Den svenska chefen för den nordiska insatsen på Sri Lanka, Ulf Henricsson, varnade också för att en terroriststämpling skulle bli ödeläggande för fredsprocessen.

Efter att EU terroriststämplat De Tamilska Tigrarna var EU-länderna Sverige, Danmark och Finland tvungna att avsluta sitt deltagande i fredsmissionen. Norge och Island som stod utanför EU hoppades fortfarande på att kunna fortsätta fredsprocessen. Men det lyckades inte och minst 40 000 tamiler dog under den offensiv som kom militärt efter EU:s terroriststämpling av de Tamilska Tigrarna.

Det var inte EU som tog livet av de många människorna men EU gick emot bättre vetande och de nordiska staterna som är medlemmar i EU var tvungna att följa med. Norge hade bättre vetande och mod att stå emot både EU och USA.

Norge gör väldigt mycket: man är i Colombia, man har medverkat till Oslo-avtalet om Palestina. Palestinierna hade inte haft självstyre om det inte var för den norska insatsen. Allt det Norge gör, hänger samman med att man är utanför EU.

Terje Rød Larsen som var vice generalsekreterare i FN har sagt att Norges insats för fred inte hade varit möjlig om Norge hade varit medlem i EU.

Danmark, Sverige och Finland följer som medlemmar vad EU gör. Så när EU säger att man vet vem som bäst bestämmer i andra länder då får man följa EU:s linje. Så därför tror jag att om man hade haft ett nordiskt statsförbund där de fem nordiska länderna stod samman så kunde vi göra mycket mer för fredsmäklning i världen. Vi vet inte bäst alltid men vi kan bidra till medling och fredsprocesser i konflikter och till en fredligare värld.

Är det verkligen realistiskt med ett nordiskt statsförbund?

Det finns många exempel på när man inte lyckats, men det finns också många framgångsrika exempel i det nordiska samarbetet. Vi har en gemensam arbetsmarknad, passunion och social union. Vi är mer integrerade med det övriga Norden än vad vi är med EU – så vi har redan ett nära samarbete i Norden som är formellt men det kan göras ännu bättre.

Vi kan i högre grad välja att tala med en gemensam röst internationellt till exempel angående arbetsmarknad, klimat och på fredsområdet. Vi kan utveckla vår arbetsmarknadsmodell, vår välfärdsmodell. Vi kan inspirera varandra.

Exportindustri – Tyskland eller Norden

I Danmark hör man ofta att Tyskland är vår viktigaste handelspartner – vad Tyskland gör är viktigast och vi kan inte välja att gå vår egen väg. Men vi EU-motståndare vet bättre. Tyskland har en nettoexport till Danmark – och Danmark har ett underskott i handeln med Tyskland. Men de fyra andra nordiska länderna är en större handelspartner för Danmark än Tyskland. Vi exporterar mer till resten av Norden än vad vi gör till Tyskland. Norden är den absolut viktigaste handelspartnern för

Danmark. Och vi behöver inte ha en tysk välfärdsmodell för att exportera till Tyskland, eller en kinesisk för att exportera till Kina. Vi kan fortsätta att ha en nordisk modell och ändå exportera till Tyskland och andra länder. Därför är det viktigt att vi tänker på att Norden spelar en stor roll för vår handelspolitik.

Vid en opinionsundersökning från 2020 i Danmark valde 43 % ett nordiskt förbund och 40,9 % valde EU-medlemskap. Men inget parti i Folketinget är för ett nordiskt förbund. Över tid så växlar stödet för EU medan stödet för Norden är mer konstant i Danmark.

Jag har mött många människor som är för EU och ser EU som en nödvändighet men som samtidigt säger att om Norden funnits som alternativ så hade de valt Norden istället för EU.

I Sverige visade en opinionsundersökning att 42 % önskade ett nordiskt förbund medan bara 31 % önskade fortsatt EU-medlemskap. Trots att det inte finns något riksdagsparti som är för EU-utträde eller för ett Nordiskt förbund.

I Finland visade en opinionsundersökning från 2014 att ett nordiskt förbund (Nordic Allians) fick 50 % medan EU-medlemskap bara fick stöd av 31 % av finländarna. Om ett nordiskt förbund fanns och kunde erbjuda en säkerhetsgaranti och garantier på andra områden så är jag säker på att den finska opinionen skulle välja Norden före EU.

I Norge ställde tidningen Klassekampen frågan om nordiskt förbund, EES-avtal eller EU-medlemskap. 10 % valde EU-medlemskap, 52 % valde EES-avtal medan 31% valde nordiskt förbund. Det är också ett bra resultat och ett nordiskt förbund kan ju också vara möjligt även om till exempel Norge är med i EES (Europeiska ekonomiska samarbetsområdet).

Min vän Sigbjørn Gjellsvik, medlem av Stortinget för Senterpartiet i Norge säger: Det är fullt möjligt att vara med i EES och samtidigt vara med i ett nordiskt statsförbund. I ett nordiskt statsförbund där Norge och Island är med i EES så kunde Danmark, Sverige och Finland välja om man vill ha en schweizisk lösning eller EES.

EES är inte lika dåligt som EU-medlemskap. Fast jag skulle hellre se att vi väljer en relation till EU som är mer som den Schweiz har.

På många andra områden är EES-avtalet annorlunda än EU.

EES har inte EU:s rättspolitik, försvarspolitik, avgiftspolitik, jordbrukspolitik, fiskeripolitik, finanspolitik och EU:s valuta.

Så det är stora skillnader mellan EES och EU. Men EES-länderna är i hög grad med i EU:s inre marknad. Men där har EES-länderna vetorätt för nya lagar.

Det nordiska samarbetet är till gagn för oss och för världen. Vi kan ha ett samarbete innanför EU. Men det bästa samarbetet kan vi ha utanför EU. EU begränsar det nordiska samarbetet. Det är ofta så att politikerna i de nordiska länderna tänker att när vi är medlemmar i EU så måste vi först invänta vad som sker i EU.

Det skulle främja vår tankeverksamhet om vi först tänkte på det nordiska samarbetet och sedan ser på europeiskt samarbete.

Ett nordiskt statsförbund skulle vara bra för både Norden och världen – och mycket bättre än att våra länder blir till delstater i en EU-stat.

Lave Broch

Ett fördjupat nordiskt mellanstatligt samarbete

Kan dagens nordiska samarbetsmodell – en ganska lös modell – tjäna som alternativ till EU? Och kan denna modell fungera i ett läge där samarbetet skulle öka dramatiskt om de nordiska länderna inte längre var med i EU och fick sköta sig själva?

Norden

Begreppet Nordens innebörd har växlat genom tiderna. Ursprungligen räknades Ryssland till Norden. För stormaktstidernas kungar spelade nationerna ingen roll. Sverige kunde egentligen ha varit i union med Polen under 1600-talet. Sverige hade besittningar i Tyskland samt hade erövrat de baltiska länderna. Danska kungar var samtidigt vasaller till den tysk-romerska kejsaren genom sitt innehav av grevskapet Holstein. Finland tillhörde tsar-Ryssland fram till 1918.

Språkligt finns skillnader inom Norden; svenska, danska och norska är väldigt lika, men finska och isländska skiljer sig åt. Estniska står mycket nära finska språket. Tyskan har också haft en stark ställning i såväl Sverige som Danmark.

Norden - föränderlig enhet

Utseendet på dagens Norden är resultatet av krig. Sverige och Danmark har utkämpat flera krig perioden 1468 (Engelbrektsupproret) till 1720 när den svenska stormaktsperioden var slut – tack vare Danmarks allians med Ryssland. Frankrike och Holland ville inte att Öresund ensamt skulle kontrolleras av Danmark. Därför ordnade stormakterna det så att Blekinge, Skåne och Halland överfördes till Sverige vid freden i Brömsebro 1645. Sverige förlorade 1809 sin besittning Vorpommern i Tyskland och Finland till Ryssland. Danmark förlorade Schleswig och Holstien 1864. Norge tvingades i union med Sverige 1814 och när Norge lämnade den 1904 uppstod det en risk för krig, men den svenska arbetarrörelsen markerade tydligt sin solidaritet med Norges självständighet mot ett svenskt militärt ingripande. 1918 fick Finland självständighet från Ryssland under ett inbördeskrig. Samma år 1918 blev Island en stat

i union med Danmark. Island fick full självständighet först 1944. Grönlands ställning är ännu inte löst. Samma sak gäller Sapmi; Sameland, som sträcker sig från Norge över Sverige och Finland till Kolahalvön i norra Ryssland.

Det fanns fyra självständiga nordiska nationalstater 1918. De baltiska staterna och Polen hade också blivit självständiga men kom inte att betraktas som nära samarbetspartner till de nordiska länderna.

Hur ska man då definiera Norden? Vår genomgång visar att det inte finns någon givet och evigt sätt att definiera Norden. Varje definition har sina brister – och förtjänster. Definitionen avgör därför vilka kriterier man sätter upp. Jag skulle kunna se två olika huvudinriktningar för att definiera Norden.

1. Exklusiv definition – de fem medlemmarna i Nordiska rådet
2. Öppen och inkluderande definition – med ett bredare samarbete runt Östersjön.

Vi ska nedan se hur detta påverkar organisation och politik i det nordiska samarbetet.

Asymmetriskt samarbete

Många stater, statsunioner och statsförbund lider eller har lidit svårt av asymmetri i samarbetet. Det kan gälla att någon del av unionen är ekonomiskt stark, har stor befolkning eller har maktcentrum och förmåga att centralisera makt och ekonomi, medan andra delar uppfattar det som förtryck. Det finns fler exempel på detta genom historien men ett av de mest aktuella är den utveckling som det forna Jugoslavien genomled.

Det nordiska samarbetet har tillåtit och befrämjat en lång rad samlingsformer och möjligheter till fromma för medborgarna i de nordiska länderna. Det finns också ett antal remarkabla ”bakslag” som den nordiska försvarsunionen 1947 och Nordek 1971. Om vi istället för de vanliga beklagandena över dessa misslyckande försöker identifiera orsakerna och vilka effekterna blev kan en alternativ bild av dessa bakslag synliggöras.

I samband med slutet av det andra världskriget var den svenska krigsmakten i många avseenden fullt rustad och försörjd av en egen produktionsapparat för militär utrustning. Denna hade också kunnat försörja sina nordiska grannar. Där kan ha funnits en rädsla för att hamna i beroende ställning till det välrustade Sverige och dess intressen. Det nordiska försvarsförbundet gick därför i stöpet – men vad som är mindre känt är att det istället resulterade i ett mycket hemligt informellt försvarssamarbete. Kännetecknande för detta hemliga försvarssamarbete var frånvaro av försvarsgarantier. Samarbetet bestod av överenskommelser kring praktiska samarbetsformer och fysiska installationer möjliga att befrämja stöd i skarpa lägen från USA och väst.

Nordek, skapandet av ett gemensamt nordiskt ekonomiskt samarbetsområde gick formellt i stöpet då Finland avstod från medverkan 1971. Om man jämför de nordiska ländernas ekonomiska utveckling och läge inför skapandet av Nordek så framträder den stora diskrepansen mellan ett Sverige på sin höjdpunkt i den efterkrigstida ekonomiska och industriella utveckling medan de övriga länderna ännu inte fullt upphämtat det svåra avbräck som det andra världskriget medfört.

Med en sådan syn är det möjligt att framhålla risken för att ett genomförande av dessa två exempel hade kunnat medföra inledande av samarbeten innehållande asymmetriska strukturella missförhållanden. Om dessa samarbeten hade kunnat genomföras hade det riskerat att bli kontraproduktivt och istället för att bli till ömsesidig nytta för alla istället bli något som i första hand varit till nytta för det land som var starkast och störst. Ett sådant samarbete hade istället kunnat skada det nordiska samarbetet. Misslyckandet i dessa två exempel kan då istället ha bidragit till samarbete på andra produktiva områden där möjlighet till jämställt samarbete fanns.

Ett mellanstatligt samarbete kan naturligtvis bli asymmetriskt även mellan två eller flera fria nationer till exempel beroende på olika storlek eller ekonomisk styrka, till exempel Baltiska stater visavi Ryssland eller fattiga länder visavi rika länder. Däremot finns i de här fallen inte någon konstitutionell ram som orsakar eller förstärker asymmetrin.

Säkerhetspolitiken som ett verktyg för nationella intressen

De skandinaviska länderna har i omgångar spelat en viktig och progressiv roll i världspolitiken till stöd för fattiga och förtryckta folk. Sverige har under perioden med aktivistisk utrikespolitik från 1957 till mitten av 1980-talet uttalat kritik mot USA:s krig i Vietnam och varit för nedrustning av atomvapen. Men utrikes- och säkerhetspolitik är ytterst verktyg för nationella intressen. Genom internationella åtaganden kan man samla poäng på den internationella arenan som kan användas i och för de politikområden som är prioriterade nationella intressen.

Några exempel på hur en progressiv och solidarisk utrikespolitik kan ha direkt ekonomisk nytta:

- Sverige har samarbetat med Indien inom den alliansfria rörelsen. Olof Palme medverkade personligen vid den stora affären där Sverige sålde Boforskanoner till Indien.
- Sydafrika köpte svenska stridsflygplanet JAS 39 Gripen.
- Det svenska oljebolaget Lundin Oil utvann olja med hjälp av etiopisk militär. Företaget är misstänkt och har utretts för människorättsbrott.
- De svenska allmänna pensionsfonderna har bidragit till att finansiera kolbrytning, kolkraftverk, oljeutvinning med mera, bland annat i Arktis.
- Det svenska teleföretaget Telia har samarbetat med diktaturen i Uzbekistan.

Listan kan göras mycket längre men visar på dubbelheten i utrikes- och säkerhetspolitiken.

En närmare granskning av Sveriges utrikespolitiska agendor 1957 – 1990 visar att de i många fall strömlinjeformats för att inte öppet behöva kritisera USA, undantaget Vietnamkriget.

Säkerhetspolitiken och förhållandet till främmande makt står ofta under kontroll av en ytterst liten skara beslutsfattare runt regeringschef eller statschef. Sveriges riksdag får då fatta kompletterande beslut som till exempel bestämmelser om hur trafikolyckor med till exempel främman-

de trupper, inom ramen för världlandsavtalet med Nato, ska hanteras. Riksdagen godkänner fördrag och överenskommelser med främmande makt när det påverkar svensk lag.

Det är därför olämpligt att lägga såväl utrikes- som säkerhetspolitik inom ramen för ett nordiskt samarbete då dessa kontrolleras av få beslutsfattare i slutna rum. Ett samarbete kring dessa frågor på bredare front kan först komma till stånd om och när utrikes- och säkerhetspolitiken ställs under demokratisk kontroll i alla de nordiska länderna.

Att de nordiska länderna samarbetar på utrikes- och säkerhetspolitiska områden för demokrati, solidaritet och klimatneutralitet med mera är ytterst önskvärt. Men om det sker med dolda agendor och utan demokratisk kontroll riskerar det att bli kontraproduktivt och att de dolda agendorna tar över.

Nordiska värden

Norden har utvecklat en välfärdsmodell som i många avseenden har varit unik, i brytpunkten mellan öststats-socialism och kapitalism – Det blandekonomiska systemet. Det har inneburit en lång rad välfärdsinstitut och förhållanden som varit unika.

Den nordiska modellen och det nordiska samarbetet

Den politiska agendan är ofta betingad av olika historiska förhållanden och trender – vilka påverkar varandra. 1930-talets ekonomiska depression medförde en fullständig bankrutt för den gammalmodiga fiskala synen på statens finanser som alltid måste gå jämt ut. Istället fick den Keynesianska synen på de statliga finanserna som ett viktigt medel i konjunkturpolitiken ett genombrott. Den sociala reformpolitiken inriktades på modernisering och skapande av sociala förhållanden som gynnade en expanderande ekonomi och samhällsmodell – i stark symbios. Idag är den fiskala modellen återinförd genom EU:s stabilitetspakt och övriga finanspolitiska tvångströjor för medlemsstaterna. Att lämna EU innebär dock inte automatiskt att man lämnar detta ekonomiska och socialpolitiska paradig.

Den nordiska modellen och välfärd i fattiga länder.

Efter en aggressiv utlåningspolitik från svenska banker bad de baltiska länderna att få devalvera för att bland annat få rädda sin välfärd. Här betydde dock inte de nordiska värdena något utan Sverige vägrade hjälpa de baltiska länderna som istället bidrog till interndevalvering; det vill säga att avskaffa stora delar av sin egen välfärd. När många utvecklingsländer råkade ut för skuldskrisen på 1980-talet så var de nordiska länderna tysta när världsbanken och IMF påtvingade länderna hårda villkor som slog hårt mot offentlig service och välfärd. Med hjälp av EU:s lagstiftning för utstationerad arbetskraft, papperslösa med mera, så gäller inte längre någon form av ”nordiska värden”.

Därför är slutsatsen att

1. Formerna för det nordiska samarbetet efter EU-utträdet är viktigt men inte det som automatiskt leder till en politik som bygger på de ”nordiska värderingarna”
2. De viktigaste kraven som EU-motståndarna bör ställa på det framtida nordiska samarbetet är en brytning med EU-politiken och en självständig nordisk välfärdspolitik.

Alternativ till EU – ett fördjupat nordiskt samarbete

Medlemskapet i det nordiska samarbetet bör ligga i uppfyllandet och tillämpandet av en plattform för generell välfärd, nordisk arbetsmarknadsmodell, alliansfrihet, klimatneutralitet med mera. Detta bör vara kärnan i det nordiska samarbetet – inte viljan att bilda en mellanstor ekonomisk stormakt. Men denna kärna bör söka bygga ett aktivt samarbete med länderna runt Östersjön som länderna i Baltikum, Nordkalotten med Murmansk, St. Petersburg, Polen och Nordtyskland (Schleswig-Holstien). Det nordiska samarbetet kan växa om länder och regioner runt Östersjön deltar i välfärdsbyggande och integration.

En viktig förutsättning för det nordiska samarbetet är att olösta frågor kring självstyre och självständighet löses för alla länder och regioner i Norden. Grönland måste få sin självständighet. Sameland/Sapmi måste,

som en del i det nordiska samarbetet, få någon form av ökad regionalt självstyre. Och Arktis måste fredas som ett internationellt naturreservat samt demilitariserat område vilket skulle vara ett kraftfullt sätt att minska de ökande militära spänningarna i norra Europa.

Alternativen till EU och klimatfrågan

Alternativen till EU kan idag inte ses utan att de kombineras med ett aktivt klimatperspektiv - det vill säga klimatfrågan ställs i centrum. De övriga politiska målen kommer inte att kunna uppfyllas utan att klimatmålen uppfylls. Dessa mål är dock två sidor av samma mynt och förutsätter varandra. Dessa mål förutsätter

- En icke-expansiv politik
- Icke-exploaterande ekonomi och politik; ekologiskt och socialt

Ett hållbart samhälle behöver inte föra en expansiv politik och främja exploatering ekonomiskt, resursmässigt, ekologiskt eller socialt. Därmed bidrar man omedelbart till fred, stabilitet, ekonomisk- och social hållbarhet.

Nordiskt samarbete – inkluderande och icke asymmetriskt

När de nordiska länderna har lämnat EU finns både behov och möjligheter för det nordiska samarbetet att nå sin fulla potential. Men det uppifrån drivna lagstiftningsarbete som EU:s lagstiftningsdirektiv inneburit kommer att behöva ersättas med ett nordiskt samarbete. Här kan den nuvarande samsamarbetsmodellen med ministerråd för de olika områdena fungera. Där kan samverkan ske kring olika områden som sedan bearbetas och beslutas nationellt. I denna modell behövs inga beslut om veton. De nationella parlamenten beslutar om sin egen lagstiftning och hur långt de vill gå i integrationen. Nordiska rådet fortsätter som ett rådgivande organ, sammansatt med representanter från de nordiska parlamenten och kan ta egna oberoende initiativ till samarbeten och förslag till ministerråden. Detta är den mest demokratiska väg som Norden kan gå efter ett EU-utträde där de nationella parlamenten och därmed den nationella demokratiska arenan får fullt inflytande – från lagförslag till beslut.

Nordiskt samarbete på egna villkor

På vissa områden har EU bidragit till nordiskt samarbete inom ramen för EU:s vilja att främja regionalt samarbete istället för nationella samarbeten. Men i stort innebär EU-medlemskapet att det nordiska samarbetet sker som en underavdelning till EU och på EU:s premisser. Om de nordiska länderna ställer sig utanför EU kommer detta att innebära en historisk möjlighet för ett verkligt samarbete i Norden – men då helt på de nordiska folken och ländernas egna premisser. Detta kommer att ställa krav på ökade resurser för det nordiska samarbetet i form av utrednings- och samsamarbetsformer vad gäller politisk utveckling, lagstiftning myndighetssamarbete med mera. Den modell som här skisserats för det framtida nordiska samarbetet byggt på dagens ministerråd och full nationell suveränitet – som ett rent mellanstatligt samsamarbetsprojekt där stor och mindre stat är helt jämlika, kan då bli ett kraftfullt verktyg för verkliga framsteg för välfärd, klimat, biologisk mångfald, demokrati och fred.

Per Hernmar

Nej till EU till EU:s skriftserie Nr 1 2021

**Folkrörelsen Nej till EU är en
partipolitiskt obunden organisation
som verkar för att
Sverige ska lämna EU**

**Stöd Nej till EU genom
medlemskap, prenumeration på
Kritiska EU Fakta eller
ge ett bidrag - pg 4330207-4.**

Folkrörelsen Nej till EU
Viktoriahuset, Linnégatan 21, 4 tr,
413 04 Göteborg
Tel. 031-701 01 77
Fax. 031-13 16 03
e-post: kansli@nejtill.eu.se
www.nejtill.eu.se